

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКОГ РАДА КОЈИ ЈЕ ПРЕДАЛА ДОКТОРАНТ МИЛИЦА
БОЖИЋ МАРОЈЕВИЋ

Веће нас је изабрало у комисију за оцену докторског рада *Места буђења савести као чувари колективног памћења*, који је предала докторанткиња МИЛИЦА БОЖИЋ МАРОЈЕВИЋ.

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Милица Божић Маројевић, дипломирана историчарка уметности и мастер *студија баштине*, уписала је докторске судије историје уметности 2011. године. Због изражених способности за унапређење комуникације у процесима едукације вишегодишњи је, најпре демонстратор, а потом сарадник у настави на предметима Семинара за музеологију и херитологију, Одељења за историју уметности. Од 2011. до 2013. била је ангажована у настави Факултета примењених уметности и дизајна на предмету Теоријске основе конзервације и рестаурације. Од 2013. предаје Историју уметности и дизајна на Високој школи за моду и дизајн Accademia del' Lusso, са седиштем у Милану (Италија). У *Центру за музеологију и херитологију Филозофског факултета* ради самостална истраживања, а захваљујући завидном новинарском и уређивачком искуству, задужена је за управљање пројектима и едицијама. Професионалну и научну каријеру започела је као сарадник на *Одељењу за историју уметности*, да би се потом ангажовала у Музеју града Београда на пројекту дигитализације музејског фонда. Паралелно с тим, проучава ангажовану уметност и очување негативног наслеђа прошлости. У више наврата је стипендиста различитих регионалних школа, семинара и специјализација, чији је фокус махом на друштвеним, социјалним, али и политичким импликацијама заборављања догађаја из прошлости. У том домену се даље специјализује у Фонду за хуманитарно право, где се ангажује на моделима комуницирања, презентације и интерпретације наслеђа ратних дешавања с краја прошлог века на тлу бивше Југославије. Проучавање места сећања и

меморијалне уметности наставља у Музеју историје Југославије, где ће обавити једногодишњу кустоску праксу.

Са друге стране, биографију јој испуњава изузетно ангажовање у невладином сектору управљања и коришћења наслеђа, али и у ширем контексту укључивања међународних конвенција у транзиционе процесе кроз које пролазе друштва са простора бивше Југославије. У уже професионалном сектору, кроз активности кандидаткиње учача се ангажован критички приступ институционалној музејској пракси и богатство практичних предлога за побољшање постојећег стања. У том смислу, репрезентативни су реализовани пројекти:

Ка новом музеју, Едукација за дигитализацију баштине, Кустоси за 21. век, Музеј као центар интегралне заштите, као и „Наука у друштву“, који води Хемијски факултет у Београду (потпројекат Хемија и уметност) од 2010. Истовремено је међународни консултант Развојног програма Уједињених нација (UNDP) на пољу меморијализације баштине. Такође, секретар је Центра за музеологију и херитологију Филозофског факултета Универзитета у Београду од оснивања (2010). Члан је Музејског друштва Србије и Националног комитета ИСОМ.

Систематичност у приступу и јасну визију у решавању проблема потврђује у радовима који су објављени у рецензираним научним публикацијама:

Kolekcionarski impuls. Istorija ideje o sakupljačima i njihovoj recepciji. *Glasnik Narodnog muzeja Crne Gore god. 1, broj 1* (Nova serija. II knjiga 2005-2006), Cetinje, 185 – 197; Очување недодирљиве баштине. Модели памћења. Случај првог курса историје уметности, *Крушевачки зборник 15*, Крушевац 2011, 331-341; Стратешко планирање - потреба или популарни тренд? Један добар предлог, *Крушевачки зборник 15*, Крушевац 2011, 343-350; Kako mi se dogodio Totalni muzej, *Teme, Časopis za društvene nauke, 1/2012*, Univerzitet u Nišu, Niš, 405 – 406; University Heritage As/In The Process Of Education: Some Ideas On Enhancing Professional Practice, *Knjiga radova [elektronski izvor] i knjiga apstrakata*, Prvi naučni simpozijum sa međunarodnim učešćem Teorija i praksa nauke u društvu: od krize ka društvu znanja, 14-16. novembar 2012. godine, Beograd, Srbija; Sites of Conscience as Guardians of The Collective Memory, *Book of Abstracts*, 1st Annual CCCS Conference "Cultural Memory", 5-7 September 2013, Skopje, Centre for Culture and Cultural Studies, 12; *Идентитет(у) кустоса. Мултидисциплинарни приступ*, Зборник Центра за музеологију и херитологију, Београд.

Истовремено, темељно изучавање историје и теорије наслеђа учинило је да је кандидаткиња била не само поуздан, већ и критички конструктиван сарадник у пројектима реафирмација основних хуманистичких вредности, али и подстрекач ревитализације стандарда професионалног деловања и етичке доследности у осетљивим међусекторским пројектима које, често по грубој типологији, нуди међународна заједница. Издвајамо програме културних разноликости, те оне у вези са одрживим развојем културне баштине

у региону. И ове ставове поткрепљују запажена излагања на међународним конференцијама и публиковани радови:

На научним симпозијумима учествује од 2008. године: *Res Artis Conference And General Meeting* (Амстердам, 2008), *Простори памћења архитектура – баштина - уметност* (Београд, 2011); *Ка новом музеју* (Крушевац, 2011); *Музеј као центар обједињене заштите* (Краљево, 2011), *Музеологија, нова музеологија и наука о баштини* (Београд, 2011), *Друга годишња конференција музеологије и херитологије* (Београд, 2012); *Први научни симпозијум са међународним учешћем теорија и пракса науке у друштву: од кризе ка друштву знања*, (Београд, 2012) ; *First Annual CCCs Conference „Cultural Memory“*, Скопље, Македонија, 2013. *Second Annual CCCs Conference „Media: Theory and practice“*, Скопље, Македонија, 2014. *IX Међународни научни скуп „Српски језик, књижевност, уметност: Уметничко наслеђе и рат“*, ФИЛУМ, Крагујевац, 24-25. октобар 2014. *Међународна конференција Друштво и простор*, Филозофски факултет у Новом Саду 2015. *10 јубиларни међународни научни скуп Српски језик, књижевност, уметност, Крагујевац 2015.*

Аутор је пројеката Центра за музеологију и херитологију Филозофског факултета у Београду: *Ка новом музеју; Едукација за дигитализацију баштине; Кустоси за 21. век*, а сарадник на пројектима: *Музеј као центар интегралне заштите, као и „Наука у друштву“*. Превела је и била редактор више стручних публикација, зборника, монографија и каталога.

Ово су значајни показатељи да је кандидаткиња са завидном спремом приступила теми докторског рада кају је представила као научно-истраживачку дилему: *могу ли места буђења савести постати модели очувања колективне меморије у транзиционим друштвима која су у недавној прошлости претрпела масовна страдања*. Тема одсликава претходно приказано научно и стручно искуство Милице Божић Маројевић, али нам и указује на добро пројектовано и реализовано истраживање на реалном и доступном простору у вези са проблемима за које је било изгледно да се понуде модели решавања који су оптималнији од увезених пројеката. Рад је реализован у очекиваном року и у складу са одобреном темом..

Докторска дисертација Милице Божић Маројевић, под насловом *Места буђења савести као чувари колективног памћења* обима је 227 ауторских страница, са научним апаратом, библиографијом и 1 прилога у коме је, на основу резултата истраживања, дато 6 оперативних модела за ефикаснију праксу. Поред уводног и закључног поглавља има и 11

расправних. Из библиографског прегледа лако је уочљиво да је за израду тезе косултована релевантна херитолошка литература, једнако она која се односи на класичну европску традицију очувања памћења, колико и на актуелне теорије глобалне стандардизације културе памћења. О пожељном критичком читању историографских узора сведоче садржајни компаративни коментари кандидаткиње у сваком расправном поглављу.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет свог рада кандидаткиња одређује у областима које својим разлозима постојања и научним интересима обухватају музеологија и херитологија у њиховом историографском и прагматичком смислу. Тачније, *проблему тумачења недавне негативне прошлости* као предмету музеализације, одговара најзначајни део генезе савремене науке о тезаурацији искуства. Истакнути стадијум те генезе је издвајање теорије *неопипљивог наслеђа*. Стога кандидаткиња *"Места буђења савести* као моделе очувања колективне меморије у транзиционим друштвима која су у недавној прошлости претрпела масовна страдања" одређује као "проблем повезивања сећања, као елемента неопипљиве баштине, са физичким простором, те размишљања како тај однос интерпретирати као музеолошку вредност". Дефинисање чврсте везе између *неопипљивог* садржаја памћења, физичког *простора и предмета* који одржавају и подстичу сећање, те дефинисање комуникацијских кодова који ће очувати трезорску позданост кроз процес стандардне музеализације, кандидаткиња везује за темељни појам херитологије - *музеолошку вредност*. Управо је ово средишње питање око кога се предмет тезе расправља са завидним напором да се раздвоје научно одржива објашњења од прагматичких модела међународне легислативе, попут *транзиционе правде* и сличних, на брзину изведених научних кодификација. С тим у вези, о новосинтагмама *места буђења савести* и *транзициона правда*, изложена су критичка, превасходно херитолошка објашњења као полазишта за конкретна истраживања на вишеслојно знаковитом простору савременог топоса *Брчко Дистрикт*.

3. Кратак опис садржаја

Сходно дефинисаном предмету тезе и постављеним циљевима, рад сачињава, поред уводног и закључног поглавља, и расправа у четири целине. *Уводно поглавље* обухвата теоријско постављање проблема везе неопипљиве баштине (сећања) са простором историјског збивања, као и излагање научних основа за анализу процеса изградње (музеализације) и интерпретације музеолошке вредности. Истраживачки део се одређује историјски, географски, кроз преглед претходних истраживања (поглавља 2,3,4,5) и придружује му се историографија меморијалних историјских модела као претеча *места буђења савести* (поглавља 6,7). Следе *расправна поглавља о Појаму места буђења савести, Моделима памћења* у хуманистичким дисциплина, те једно *поглавље* упоредних анализа савремених меморијала у Европи (поглавља 8,9,10). Централно место има *поглавље Пример из праксе - „Место буђења савести“ у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине* у којем су изложени резултати теренских истраживања (поглавља 11,12). *Закључна разматрања* указују на значај ”*прављења места буђења савести*, њихов допринос очувању материјалне и недодирљиве баштине, као и улогу у формирању културе памћења”, пре свега као ефикаснијег едукативног, културног и научног модела од ”*класичних облика музејских активности* (музеја помирења, на пример) или других форми презентације наслеђа у мултиетничким срединама”. У закључку се одмерава и тезе о памћењу као корелату научног и интерпретацијског (излагачког), односно музеолошког (документацијског) и културног наратива.

Након пописа коришћене литературе приложено је 6 оперативних програма са садржајима и врстама активности којим би се одржавала *места буђења савести* у Брчко дистрикту.

4. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Критичка анализа типизираних модела *превазилажења негативног наслеђа* које нуди међународна заједница преко програма УН, била је основа за изналажење ефикаснијег дугорочног програма критичког памћења, који је оптимализован у духу најновије теорије мнемозофије и херитолошке праксе. Ауторка рачуна на реafirмацију процеса музеализације која обједињује научну истину и њену културну употребу.

Резултати овог рада допринос су теорије комуникације музејске вредности, али и представљају значајно унапређење разумевања сложених процеса који утичу на формирање модуса памћења негативног наслеђа. Како је ово унапређење једнако ствар критике идентитетских парадигми колико и традиционалне музеологије, које су у раду темељно образложене, резултати истраживања дају значајан интердисциплинарни допринос херитолошкој интерпретацији и музеолошкој рецепцији и комуникацији колективног памћења *негативног* наслеђа блиске прошлости.

5. Закључак

Кандидаткиња је тему свог докторског рада одабрала на основу доброг познавања проблема музеализације блиске прошлости, те проблема теоретизације савремених идентитета. Уочавајући дуго опстајање старих парадигми у меморијализацији, претпоставила је да је прескромна културна употребљивост стереотипа у тумачењу *блиске прошлости* плод узајамне непотпуности историзације и презентације *негативног наслеђа*. За ову претпоставку кандидаткиња сматра да је истраживачки врло индикативно сучељавање традиционалне парадигме меморијализације и нове парадигме *места буђења савести*. Одбрану ове друге обавила је кроз афирмацију херитолошког приступа наслеђу, пре свега као обухватном документованом очувању и одржању памћења. Шта год оно носило, вредно је као документ, а само тада и као извор вере у истину и једини гарант колективне вредности. Како је хипотеза, теоријски и историографски врло утемељена, потврђена и на непосредном репрезентативном истраживању, а потом компаративним анализама профилисан оптимални модел будућих *места буђења савести*, сасвим је видан херитолошки и музеографски допринос овог рада.

Потврђује то је и завидан број публикованих радове у рецензираној научној периодици, од којих издвајамо:

- Milica Božić Marojević, *Kako mi se dogodio Totalni muzej, Teme, Časopis za društvene nauke, 1/2012, Univerzitet u Nišu, Niš, (M23)*

- Милица Божић Маројевић, *Изазови нове музеологије у презентацији и интерпретацији дисонантног наслеђа, Култура, 144. Београд: Завод за проучавање културног развитака, 2014. 37-54 (M51)*

Докторски рад је у свему урађен у складу са одобреном темом.

Сматрамо да су стекли сви услови да МИЛИЦА БОЖИЋ МАРОЈЕВИЋ јавно брани свој докторски рад *Места буђења савести као чувари колективног памћења*, па га у том смислу препоручујемо Већу.

Чланови комисије за оцену и одбрану докторског рада МИЛИЦЕ БОЖИЋ МАРОЈЕВИЋ:

професор др Милан Ристовић

др Драган Булатовић, ванредни професор, ментор

др Ненад Радић, доцент

др Милан Попадић, научни сарадник